

Ишлаб чиқариш назарияси

Ишлаб чиқариш жараёни. Ишлаб чиқариш технологияси. Ишлаб чиқариш омиллари ва уларнинг турлари. Ишлаб чиқариш функцияси, бир омилли ва кўп омилли ишлаб чиқариш функциялари. Изокванта тушунчаси. Изокванталар картаси ва унинг хусусиятлари. Изоквантанинг ётиқлиги бурчаги. Қисқа ва узоқ муддатлардаги ишлаб чиқариш. Ўзгарувчан омилнинг ялпи, ўртача, чекли маҳсулотлари ва улар ўртасидаги боғлиқлик. Капиталнинг чекли маҳсулоти. Меҳнатнинг чекли маҳсулоти. Етакчи тармоқ ва соҳаларда маҳсулот ишлаб чиқариш харажатларини камайтиришнинг асосий йўллари. Ишлаб чиқариш омилларининг чекли маҳсулдорлигини камайтириш қонуни. Ишлаб чиқариш омилларининг ўзаро алмашуви. Чекли технологик алмаштириш нормаси. Изокоста тушунчаси. Изокоста тенгламаси. Ишлаб чиқариш омиллари чекланган шароитда маҳсулот ишлаб чиқаришни максималлаштириш масаласининг қўйилиши. Максималлаштириш масаласини график усулдаги ечими ва оптималлик шarti. Ишлаб чиқарувчи мувозанати.

Ишлаб чиқариш харажатлари

Корхонанинг қисқа муддатли ва узоқ муддатли ораликдаги фаолияти. Харажатлар тўғрисида тушунча. Бой берилган имкониятлар ва альтернатив харажатлар. Қайтарилмайдиган харажатлар. Иқтисодий харажатлар, бухгалтерия харажатлари. Ички ва ташқи харажатлар. Иқтисодий фойда ва нормал фойда. Ялпи харажатлар. Ўзгарувчан ва ўзгармас харажатлар. Ўртача харажатлар. Чекли харажатлар. Ишлаб чиқариш харажатлари чизиклари. Узоқ ва қисқа муддатлардаги харажатлар графиклари. Қисқа ва узоқ муддатдаги харажатларнинг ўзаро боғлиқлиги. Ишлаб чиқариш харажатларини ҳисоблаш. Ўртача ишлаб чиқариш ва чекли харажатлар графикларининг ўзаро жойлашуви. Ишлаб чиқариш харажатлари функцияси ва унинг хусусияти. Мамлакатни модернизациялаш шароитида ишлаб чиқариш харажатларини пасайтириш йўллари.

Мукамал рақобатлашган бозорда, қисқа муддатли ораликда фирма фойдасини максималлаштириш ва унинг таклифи

Мукамал рақобатлашган бозор ва унинг шартлари. Рақобатлашувчи фирманинг, ялпи, ўртача ва чекли даромадлари. Корхона фойдаси. Корхона фойдасини максималлаштиришни назарий жиҳатдан асослаш ва уни график усулда таҳлил қилиш. Фирма фойдасини максималлаштиришнинг умумий оптималлик шarti ва мукамал рақобатлашган бозор учун оптималлик шarti. Фирманинг зарарсиз ишлаш нуктаси. Фирма харажатларини минималлаштирадиган ҳолат. Фирманинг ёпилиш нуктаси. Фирманинг чекли маҳсулот ишлаб чиқариш қондасига амал қилиши. Фирма таклифи.

Рақобатлашувчи фирма ва тармоқнинг узоқ муддатли ораликдаги мувозанати, тармоқнинг таклифи

Ўртача узоқ муддатли харажат ва унинг хусусиятлари. Узоқ муддатли ораликда ишлаб чиқариш ҳажмини танлаш. Иқтисодиётда таркибий ўзгаришларни амалга оширишнинг моҳияти ва зарурати. Тармоққа қарашли типик фирма мувозанати. Тармоқнинг мувозанат ҳолати. Тармоқнинг таклифи. Харажатлари ўсаётган тармоқнинг таклиф чизиги, харажатлари ўзгармас бўлганда тармоқнинг таклиф чизиги. Харажатлари камаётган тармоқнинг таклиф чизиги. Тармоқнинг кенгайиш механизми. Фирманинг самарали размери. Ишлаб чиқариш масштаби. Мусбат самарали ишлаб чиқариш масштаби. Манфий самарали ишлаб чиқариш масштаби. Ўзгармас самарали ишлаб чиқариш масштаби. Фирманинг узоқ муддатли ўртача харажатининг камайтишига ва ўсишига таъсир қилувчи омиллар.

Рақобат ва яккахокимлик

Рақобат тушунчаси. Рақобатлашувчи фирмалар. Рақобатлашмаган бозор турлари. Соф монополия. Соф монополияга мисоллар. Монополистик бозорга киришдаги тўсиқлар. Табиий монополиялар. Соф монополияда монопол нарх ва монопол маҳсулотни аниқлаш. Монополистик талаб ва таклиф. Монопол ҳокимият ва монопол ҳокимият кўрсаткичлари. Монопол нарх белгилашда талаб эластиклигининг таъсири. Монопол нарх ва жамият фаровонлиги. Монопол нархга солиқларнинг таъсири. Рақобатлашган монопол бозор. Рақобатлашган монопол бозорда товар нархи ва ишлаб чиқариш ҳажмини аниқлаш. Рақобатлашган монопол бозор самарадорлиги. Олигополия ва унинг хусусиятлари. Курно модели. Монополия. Монополияга қарши қонун.

Бозор ҳокимияти шароитида нарх белгилаш тамойиллари

Нарх тушунчаси, тамойиллари ва функциялари. Бозор шароитида амал қилувчи нарх турлари. Нарх белгилашда истеъмолчи ортиқчалигини эгаллаш. Монопол нарх белгилашда «Бош бармоқ» қондаси. Монопол ҳокимият ва жамият фаровонлиги. Истеъмолчилар даромадига кўра нархларни белгилаш. Маҳсулотларни харид қилиш учун қўшимча истеъмолчиларни жалб қилиш. Турли харидорлар учун турли нархлар белгилаш (нархлар диверсификацияси). Истеъмол ҳажмига кўра нархлар диверсификацияси. Товарлар категориясига кўра нарх дифференциацияси. Маҳсулотларга бўлган юқори талаб даврида нарх белгилаш тартиби.

Меҳнат бозори ва корхоналарда меҳнат ресурсларидан фойдаланиш

Бозор муносабатлари ва меҳнат ресурсларидан фойдаланиш кўрсаткичлари. Республикада меҳнатга лаёқатли аҳолининг иш билан бандлигини таъминлаш ва унинг қўламини ошириш бўйича амалга

ошириладиган чора-тадбирлар. Ёлланма ишчиларнинг оптимал сонини аниқлаш. Меҳнатнинг чекли маҳсулоти. Меҳнатнинг чекли даромадлиги. Меҳнат қайтими. Меҳнат сигими. Меҳнат самарадорлиги. Меҳнат унумдорлигининг камайиш қонуни. Меҳнат ресурсларига бўлган талаб. Меҳнат ресурслари таклифи. Рақобатлашган меҳнат бозори ва меҳнат бозори мувозанати. Меҳнат қилиш ва дам олиш ўртасидаги боғлиқлик. Иш ҳақи ўсишининг дам олиш вақти билан ишлаш вақти ўртасидаги нисбатга таъсири. Меҳнат бозорида монопсония бўлган ҳол. Иш ҳақи минимуми. Минимал иш ҳақи ва мувозанат иш ҳақи ўртасидаги фарқлар ва уларнинг оқибатлари. Меҳнат бозорига қасаба уюшмаларининг таъсири. Монополия шаклидаги меҳнат бозори. Меҳнат бозорида икки томонлама монополия. Иш ҳақи ставкаларининг табақалашуви. Иқтисодий рента. Корхонада меҳнатни ташкил этишнинг илгор шакллари. Иш ҳақи ва меҳнат унумдорлиги. Аҳоли даромадлари. Даромадларни табақаланиши. Аҳоли даромадлари табақаланишини Джин коэффициентини бўйича баҳолаш.

Капитал қўйилмалар ва капитал бозори

Асосий ва айланма капитал маблағлар. Ссуда фоизи. Лойиҳа тушунчаси. Мамлакатни модернизация қилишда инвестициялар ва уларнинг аҳамияти. Ялпи инвестициялаш. Инвестицияни қоплаш. Соф инвестиция тушунчаси. Чекли соф қоплаш. Чекли ички қоплаш. Чекли қоплаш нормаси коэффициентини. Узоқ муддатли оралиқдаги инвестиция. Жамғарма ва вақт бўйича чекли танлаш нормаси. Қийматни дисконтлаш. Инвестицияни ҳисоблашдаги дисконтланган қиймат. Инвестицияга талаб. Инвестицияга инфляциянинг таъсири. Асосий фондларнинг жорий харажатларини ва истикболдаги даромадини баҳолаш. Худудий инвестиция дастурларига кирган лойиҳалар ва уларни молиялаштириш манбалари. Зиён миқдорини аниқлаш. Ички ва ташқи инвестиция. Корхонанинг инвестиция соҳасидаги қарор қабул қилиш мезони. Инвестиция самарадорлиги. Облигация қиймати ва ундан келадиган даромад. Муддатсиз облигация. Ер бозори, ер таклифи, ер рентаси. Абсолют рента. Дифференциал рента. Ер нархи.

Корхоналар фаолиятини давлат томонидан тартибга солиш

Бозор муносабатининг камчиликлари. Бозор мувозанатининг бузилиш оқибатлари. Давлатнинг бозорга самарали аралашуви. Ташқи самара. Манфий ташқи самара ва мусбат ташқи самара. Давлатни атроф-муҳитни муҳофаза қилиш сиёсати. Ижтимоий неъмат. Асимметрик ахборотларни тартибга солиш. Бозор ожизлиги. Ижобий ва салбий ташқи самарага таъсир кўрсатиш: тартиблаштирадиган солиқ, тартиблаштирувчи субсидия. Чикиндиларга норма ва стандартлар ўрнатиш. Табиий муҳитни зарарлаш ҳуқуқини сотиш. Солиқлар, субсидиялар, субвенциялар, имтиёзли кредитлар. Имтиёзли солиқлар. Бозор механизмига давлатнинг аралашуви меъёри.

таҳлил қилиш. Истеъмолчи мувозанати. Истеъмолчиларнинг мувозанатлик шартлари.

Даромад самараси ва алмаштириш самараси

«Даромад-истеъмол» чизиги ва унинг хусусиятлари. Нормал ва паст категорияли товарлар учун Энгел чизиклари. «Нарх-истеъмол» чизиги ва Нарх-истеъмол» чизигига кўра талаб чизигини аниқлаш. Нормал ва Гиффен товарлари учун даромад ва алмаштириш самараси, умумий самара. Паст категорияли товарлар учун даромад самараси ва алмаштириш самараси. Алмаштириш самарасини ва даромад самарасини амалда қўллаш. Бозор талаби ва талабларни қўшиш.

Бозор ва таваккалчилик

Ноаниқлик ва таваккалчилик. Эҳтимол тушунчаси. Эҳтимолнинг турлари. Ноаниқлик шароитида танлаш. Таваккалчиликни вужудга келиши сабаблари. Таваккалчилик ўлчови. Кутиладиган миқдор. Четланиш. Таваккалчиликка бўлган муносабат. Таваккалчиликка мойиллик. Таваккалчиликка мойил бўлмаган ҳолат. Таваккалчиликка бефарқлик. Таваккалчиликка пасайтириш йўллари. Корхоналарнинг фаолият соҳаларини ва ишлаб чиқарадиган маҳсулотлар турини кенгайтириш (диверсификацияси). Таваккалчиликни пасайтиришда диверсификациянинг ўрни ва аҳамияти.

Суғурта қилиш. Таваккалчиликни қўшиш. Таваккалчиликни тақсимлаш. Асимметрик ахборотлашган бозор. Маҳсулот сифати ноаниқлиги. Маънавий таваккалчилик. Бозордаги асимметрик ахборотларни йўқотиш йўллари. Бозор сигналлари. Аукционлар. Олиб сотарлик ва уни иқтисодиётдаги ўрни. Фьючерслар. Опцион ва хеджирлаштириш. Инвестиция ва таваккалчилик. Таваккалчилик активларига бўлган талаб. Активлар тушунчаси ва улардан олинadиган фойда. Таваккалчилик ва фойданинг ўзаро алоқаси. Иқтисодиётни диверсификациялаш шароитида маблағ эгасининг ўз маблағини сарфлаш йўналишини танлаш муаммоси.

Фирма ва уларнинг ташкилий-иқтисодий асослари

Фирма тушунчаси. Тадбиркорлик фирмаларининг асосий шакллари. Хусусий фирмалар. Хусусий фирманинг устун ва заиф томонлари. Масъулияти чекланган ва чекланмаган жамиятлар. Акционерлик жамиятлари (корпорациялар, очик ва ёпик турдаги акционерлик жамиятлари). Жамиятнинг жавобгарлиги. Акционерлик жамиятининг устун томонлари ва заиф томонлари. Акциядорларнинг ҳуқуқлари. Давлат корхоналари. Фойда олмайдиган ташкилотлар. Кооперативлар. Ўзбекистон Республикасида «Мулк тўғрисидаги» Қонунга кўра фаолият кўрсатаётган корхоналар турлари.

микдорининг ўзгариши. Талабнинг ўзгариши. Таклиф ва таклиф. Таклиф чизиги. Таклиф функцияси. Истеъмолчилар талабининг пасайиши ва унга сабаб бўлаётган омиллар. Бир омилли ва кўп омилли таклиф функциялари. Таклифга таъсир қилувчи омиллар. Таклиф микдорининг ўзгариши. Таклифнинг ўзгариши. Талаб ва таклиф қонунлари.

Бозор мувозанати, максимал ва минимал нархлар

Мувозанатлик тушунчаси. Бозор мувозанати. Мувозанат нарх. Мувозанат маҳсулот микдори. Мувозанат нуқта. Бозорнинг мувозанат ҳолатини қайта тиклаш хусусияти. Бозор мувозанатининг ўзгариши ва унга таъсир қилувчи омиллар. Максимал нарх. Давлат томонидан максимал нархнинг ўрнатилиши. Бозорда товар танқислиги. Танқислик соҳаси. Норасмий бозор ва унинг вужудга келиши. Товарнинг норасмий бозордаги нархи. Минимал нарх. Давлат томонидан минимал нархнинг ўрнатилиши. Бозорда товар ортиқчалиги ва норасмий бозор. Истеъмолчи ютуғи ва ишлаб чиқарувчи ютуғи. Товар танқислиги соҳаси. Ортиқча маҳсулотни ифодаловчи соҳа. Минимал иш ҳақи ва унинг оқибатлари таҳлили.

Талаб ва таклиф эластиклиги

Эластиклик тушунчаси. Эластиклик коэффициенти. Талабни нархга кўра эластиклиги. Талаб ва таклиф функцияси учун эластиклик коэффициентини ҳисоблаш. Ёйсимон эластиклик. Эластик ва эластик бўлмаган талаб. Абсолют эластик ва абсолют эластик бўлмаган талаб. Талаб эластиклигига таъсир қилувчи омиллар. Талабнинг истеъмолчи даромадига кўра эластиклиги. Кесишган талаб эластиклиги коэффициентини ҳисоблаш. Нормал товарлар. Паст категорияли, олий категорияли ва бирламчи эҳтиёж товарлар. Таклиф эластиклиги. Энгел чизиклари. Эластиклик назариясининг амалда қўлланилиши. Сотувчи даромadini талаб эластиклигига кўра таҳлил қилиш. Солиқ юкини камайтиришга қаратилган оқиллона солиқ сиёсатининг мазмун-моҳияти.

Солиқ юкини эластиклик назариясига кўра тақсимланишини таҳлил қилиш. Бозор шароити ўзгариши оқибатларини прогноз қилиш ва баҳолаш.

Истеъмолчи танлови назарияси

Истеъмол назариясида неъмат тушунчаси. Истеъмолчи танловига таъсир қилувчи омиллар. Нафлик тушунчаси. Истеъмолчи эҳтиёжини қондириш даражаси. Нафлик функцияси. Умумий нафлик, чекли нафлик, чекли нафликнинг камайиши қонуни. Бефарқлик эгри чизиги. Бефарқлик чизиклари картаси ва унинг хусусиятлари. Чекли алмаштириш нормаси. Бюджет чегараси ва унинг ўзгариши. Бюджет тенгламаси. Бюджет чизиги. Бюджет чизиги ётиқлик бурчаги. Истеъмолчи танлови масаласи. Нафликни максималлаштириш. Истеъмолчи танлови масаласи ечилишини график усулда

Амалий машғулотларнинг тахминий рўйхати

1. Иқтисодий базис тушунчалар.
2. Талаб ва таклиф таҳлили асослари.
3. Талаб ва таклиф эластиклиги.
4. Истеъмолчи танлови назарияси.
5. Ишлаб чиқариш харажатлари.
6. Рақобатлашган бозорда, қиска муддатли ораликда фирма фойдасини максималлаштириш ва унинг таклифи.
7. Рақобат ва яқка ҳокимлик.
8. Меҳнат бозори ва корхоналарда меҳнат ресурсларидан фойдаланиш.
9. Капитал қўйилмалар ва капитал бозори.
10. Ижтимоий неъмат.
11. Ташки самаралар.

Лаборатория ишларини ташкил этиш бўйича кўрсатмалар

Фан бўйича лаборатория ишлари намунавий ўқув режада кўзда тутилмаган.

Курс ишини ташкил этиш бўйича услубий кўрсатмалар

“Микроиктисодиёт” фанидан курс иши ўқув дастурига киритилган мавзулар бўйича, шунингдек, фанни чуқурроқ ўзлаштиришга ёрдам берувчи бошқа мавзулар бўйича тайёрланади.

Курс ишида талабанинг олий ўқув юртида таҳсил олиши давомида тўплаган назарий ва амалий билимлари юзага чиқади, талабанинг назарий билимлар билан қўролланиш даражаси, малака ва қўникмаси илмий-ишлаб чиқариш вазифаларини ечишга қай даражада қўллаётгани олиши орқали намоён бўлади.

Курс ишининг асосий вазифаси талабаларга бозор муносабатлари шароитида иқтисодиётда амал қиладиган қонунларни, бозор механизмнинг назарий ва амалий асосларини, улар тўғрисида кенг иқтисодий мушоҳадалар юритишни ва уни амалда татбиқ этиш йўллариини ўргатишдан иборат.

Курс ишини бажариш қуйидаги босқичлардан ташкил топади:

1. Курс иши мавзусини танлаш. Курс ишлари муваффақиятини аниқлайдиган муҳим ва масъулиятли вазифалардан бири – тадқиқот мавзусини танлашдир. Мавзуларга қўйиладиган умумий талаб–уларнинг долзарблиги, ишлаб чиқариш эҳтиёжлари ва муаммолари билан боғлиқлигидир. Улар ҳозирги замон талаблари ва мамлакат иқтисодиётининг ривожланиш тенденциялари истикболларидан келиб чиқиши зарур.

2. Мавзуга доир библиография, меъёрий ва қонуний ҳужжатлар ҳамда йўриқномалар йиғиш.

3. Курс иши режасини тузиш.

4. Курс ишига раҳбарлик қилувчи профессор-ўқитувчи билан ишлаб чиқилган режани келишиш.
5. Курс ишини белгиланган талабларга мос равишда расмийлаштириш.
6. Курс ишини ҳимояга тайёрлаш.

Курс ишининг намунавий мавзулари

1. Мамлакатни модернизациялаш шароитида меҳнат ресурсларининг ишлаб чиқариш омилларидан бири сифатидаги ўрни.
2. Глобал молиявий инкироз шароитида рақобатлашувчи фирманинг фойдаси ва даромадлари.
3. Рақобатлашган монопол бозор шароитида корхоналарнинг рақобат стратегияси.
4. Олигополистик бозор шароитида компанияларнинг нарх сиёсати.
5. Табiiй монопол компанияларни давлат томонидан тартиб солиш.
6. Реал сектор корхоналарининг иқтисодий самарадорлигини ошириш, уларнинг қабул қилишлари учун асимметрик ахборотларнинг ўрни.
7. Ер бозори ва уни шаклланишининг муҳим жиҳатлари.
8. Ресурслар қийматини баҳолашда рента усулининг аҳамияти.
9. Давлатнинг нарх сиёсатини истёъмолчи ва ишлаш чиқарувчи ютуғига кўра таҳлили.
10. Ишлаб чиқариш масштаби самарасига кўра фирманинг оптимал размерини аниқлаш.
11. Ишлаб чиқариш омиллари ва ишлаб чиқариш омилларининг чекли маҳсуддорлигининг камайиш қонуни.
12. Рақобатлашган монопол бозор, унинг устун томонлари ва камчиликлари.
13. Кичик бизнеснинг мамлакат иқтисодиёти ривожигаги ўрни ва уларнинг аҳоли бандлигини таъминлашдаги аҳамияти.
14. Жаҳон молиявий-иқтисодий инкирози шароитида рақобатлашувчи фирманинг мувозанати.
15. Фирма ва таромоқнинг узок муддатли ораликдаги мувозанати.
16. Давлат томонидан товарларга минимал ва максимал нархларни ўрнатиши ҳамда унинг оқибатлари.
17. Давлатнинг атроф муҳитни муҳофаза қилиш сиёсати.
18. Меҳнат қилиш ва дам олиш ўртасидаги боғлиқлик.
19. Аҳоли даромадларини табақалашуви ва Лоренц эгри чизиги.
20. Иқтисодиётни либераллаштириш шароитида лойиҳа, инвестиция ва инвестициялаш.
21. Фирманинг узок муддатли ўртача харажатлари ва фирманинг узок муддатли мувозанати.
22. Мукамал рақобатлашган бозор ва рақобатлашувчи фирма маҳсулотига талаб.

Фанни ўқитишда замонавий ахборот ва педагогик технологиялар

Талабаларнинг “Микроиқтисодиёт” фанини ўзлаштиришлари учун ўқитишнинг илғор ва замонавий усулларида фойдаланиш, янги информацион-педагогик технологияларни татбиқ этиш муҳим аҳамиятга эга.

Фанни ўзлаштиришда дарслик, ўқув ва услубий қўлланмалар, маъруза матнлари, таркатма материаллар, электрон материаллар, виртуал стендлар ва макетлардан фойдаланилади.

Маъруза, амалий ва лаборатория дарсларида мос равишдаги илғор педагогик ва ахборот технологияларидан ҳамда ўқув-услубий мажмуалардан фойдаланилади.

АСОСИЙ ҚИСМ

Фаннинг назарий машғулоти мазмуни

Ресурсларнинг чекланганлиги ва иқтисодиётнинг бош масаласи. Чекланган ресурсларни тақсимлашни таҳлил қилишда талаб ва таклиф моделидан ва тоарлар айланмаси моделидан фойдаланиш. Ресурсларни тақсимлашда нархнинг аҳамияти. Мувозанат нархнинг шаклланиши. Бозор ва унинг вазифаси. Бозор билан боғлиқ бўлмаган фаолият. Мулкка эгалик қилиш. Бозор иқтисодиётининг асосий шартлари. Трансакцион харажатлар. 2011-2015 йилларда Ўзбекистон Республикаси саноатини ривожлантиришнинг устувор йўналишлари тўғрисидаги Қарори ва “Соғлом бола йили” Давлат дастуридан ўрин олган ижтимоий-иқтисодий масалаларни ечишда “Микроиқтисодиёт” фанининг аҳамияти. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг иқтисодиётни жадал ривожлантиришдаги роли. Ўзбекистонда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантириш бўйича амалга оширилаётган чора-тадбирлар.

Иқтисодий базис тушунчалари

Иқтисодий эҳтиёж тушунчаси. Иқтисодий неъматлар ва уларнинг хусусиятлари. Ўрнини босувчи неъматлар. Тўлдирувчи неъматлар. Иқтисодий ресурслар ва уларнинг турлари. Тадбиркорлик қобилияти тушунчаси. Альтернатив харажатлар ва уларни аниқлаш. Қайтарилмайдиган харажатларнинг вужудга келиши. Ишлаб чиқариш имкониятлари ва унинг аҳамияти. Ишлаб чиқариш имкониятлари чизиги ва неъматларни бир-бири билан чекли алмаштириш (трансформация) коэффиценти. Позитив ва норматив таҳлил. Товарлар оқими модели. Буйруқбозликка асосланган иқтисодиёт. Бозор иқтисодиёти.

Талаб ва таклиф таҳлили асослари

Талаб тушунчаси. Талаб чизиги. Талаб функцияси. Бир омилли ва кўп омилли талаб функциялари. Талабга таъсир қилувчи омиллар. Талаб

• эластиклик ёрдамида сотувчи даромадини таҳлил этишни ҳамда солиқ юкини истеъмолчи ва ишлаб чиқарувчи ўртасида тақсимлаш масаласини;

- истеъмолчи танлови масаласини;
- "Даромад" самараси ва "Алмаштириш" самарасини;
- ишлаб чиқариш назарияси ва функциясини;
- чекли унумдорликнинг камайиш қонунини;
- ишлаб чиқариш омилларидан самарали фойдаланишни;
- фирмаларнинг ташкилий-иқтисодий асосларини;
- ишлаб чиқариш харажатлари ва фирма фойдасини максималлаштириш шартларини **билиши ва улاردан фойдалана олиши**;

- ноаниқлик шароитида қарор қабул қилиш;
- таваккалчилик ва уни пасайтириш;
- корхоналарда максимал фойдага эришиш нуктасини аниқлаш;
- талаб ва таклиф эластиклигини ҳисоблаш;
- рақобатлашган бозор шароитида нархни белгилаш;
- нархлар диверсификациясидан фойдаланиш;
- умумий, ўзгарувчан, ўзгармас, чекли харажатларни ҳисоблаш, умумий ва чекли фойдани ҳисоблаш;
- рақобатлашган монополия, олигополия ва соф монополия шароитида фойдани максималлаштириш;

- меҳнат бозори, капитал бозори ва ер бозорини таҳлил қилиш;
- капитал қўйилмалар самарадорлигини аниқлаш **қўникмаларига эга бўлиши керак**.

- иқтисодий жараёнларни таҳлил қилишда микроиқтисодий моделларни қўллаш; микроиқтисодий кўрсаткичларни таҳлил қилиш; микроиқтисодий сиёсатнинг ижобий ва салбий оқибатларига баҳо бериш; микроиқтисодий сиёсатнинг натижаларини прогноз қилиш **малакаларига эга бўлиши керак**.

Фаннинг ўқув режадаги бошқа фанлар билан ўзаро боғлиқлиги ва услубий жиҳатдан узвийлиги

"Микроиқтисодиёт" фани умумқасбий фанлар мажмуасига тааллуқли бўлиб, талабалар уни III-семестрда ўрганишади.

Бу дастурни амалда бажариш учун талабалар иқтисодиёт назариясидан етарлича маълумотга эга бўлишлари лозим.

"Микроиқтисодиёт" фани "Макроиқтисодиёт", "Меҳнат иқтисодиёти", "Жаҳон иқтисодиёти ва халқаро иқтисодий муносабатлар", "Молия", "Институционал иқтисодиёт", "Ижтимоий соҳа иқтисодиёти", "Инфратузилма иқтисодиёти", "Макроиқтисодий таҳлил ва прогнозлаш", "Лойиҳалар таҳлили" ва бошқа фанларни ўрганишда асос бўлиб хизмат қилади.

Фаннинг ишлаб чиқаришдаги ўрни

Бозор тузилмаларининг ишлаши ва ривожланиши, ишлаб чиқарувчиларнинг иқтисодий фаолияти ва унга таъсир қилувчи омиллар, истеъмолчиларнинг бозордаги ҳаракати, давлатнинг бозорни тартибга солиш усуллари микроиқтисодиёт фанининг таркиби қисмларини ташкил этади.

Шунинг учун "Микроиқтисодиёт" фани умумиқтисослик фанлар блокнинг асосий фанларидан бири ҳисобланади.

Мустақил таълимни ташкил этишнинг шакли ва мазмуни

Талаба мустақил таълимнинг асосий мақсади - ўқитувчининг раҳбарлиги ва назоратида муайян ўқув ишларини мустақил равишда бажариш учун билим ва қўникмаларни шакллантириш ва ривожлантириш.

Талаба мустақил ишини ташкил этишда қуйидаги шакллардан фойдаланади:

- дарслик ёки ўқув қўлланмалар бўйича фан боблари ва мавзуларини ўрганиш;

- тарқатма материаллар бўйича маърузалар қисмини ўзлаштириш;
- автоматлаштирилган ўргатувчи назорат қилувчи тизимлар билан ишлаш;
- махсус адабиётлар бўйича фанлар бўлимлари ёки мавзулари устида ишлаш;

- талабаларнинг ўқув-илмий тадқиқот ишларини бажариш билан боғлиқ бўлган фанлар бўлимлари ва мавзуларини чуқур ўрганиш;

- кейс-стадилар ва ўқув лойиҳаларини мустақил бажара олиш;
- фаол ва муаммоли ўқитиш услубидан фойдаланиладиган ўқув машғулотларини ўзлаштириш.

Мустақил ишни ташкил этиш бўйича услубий кўрсатма ва тавсиялар, кейс-стади, вазиятли масалалар тўплами ишлаб чиқилади. Унда талабаларга асосий маъруза мавзулари бўйича амалий топшириқ, кейс-стадилар ечиш услуги ва мустақил ишлаш учун вазифалар белгиланади.

Тавсия этилаётган мустақил ишларнинг мавзулари

1. Мамлакатни модернизациялаш шароитида корхона фойдаси ва уни максималлаштириш йўллари.
2. Талаб ва таклиф қонунига кўра нарх белгилаш усуллари.
3. Талаб ва таклиф эластиклигига кўра солиқ юкини ҳисоблаш.
4. Истеъмолчининг бозордаги хатти-ҳаракати ва унинг танлови назарияси.
5. Ишлаб чиқариш харажатларини минималлаштириш шартлари ва корхонанинг зарарсиз ишлаш нуктасини ҳисоблаш йўллари.
6. Рақобатлашган бозорда, қисқа муддатли ораликда фирма фойдасини максималлаштириш ва унинг таклифи.
7. Рақобатлашмаган бозор шароитида монопол нарх белгилаш ва бозор ҳокимияти.
8. Меҳнат бозори ва корхоналарда меҳнат ресурсларидан фойдаланиш.
9. Капитал қўйилмалар ва капитал бозори.
10. Ишлаб чиқариш жараёнига янги, самарали технологияларни татбиқ этиш зарурати ва истиқболлари.

Дастурнинг ахборот-услубий таъминоти

Мазкур фанни ўқитиш жараёнида таълимнинг замонавий илғор интерфаол усулларида, педагогик ва ахборот-коммуникация

технологияларининг презентация (такдимот), мультимедиа ва электро-дидактик технологиялардан фойдаланилади. Амалий машғулотларда ақлий хужум, кластер, блиц-сўров, гуруҳ билан ишлаш, инсерт, такдимот, кейс-стади каби усул ва техникалардан кенг фойдаланилади.

Фойдаланиладиган адабиётлар рўйхати

Асосий адабиётлар

1. Salimov B.T., Muxitdinova U.S., Mustafakulov Sh.I., Salimov B.B. Mikroiktisodiyot: Darslik -T.: TDIU, 2006. - 230 b.
2. Фуломов С.С., Алимов Р.Х., Салимов Б.Т., Ходиев Б.Ю., Ишназаров.А.И. Микроиктисодиёт: Дарслик -Т.: “ШАРҚ” нашриёти, 2001. - 320 б.
3. Максимова В.Ф. Микроэкономика: учебник. М:Маркет ДС, 2010– 368 б.
4. Нуреев Р.М. Курс микроэкономики, М: “Норма-инфра”. Москва, 2008 г.
5. Пиндайк Р., Рубинфельд Д. Микроиктисодиёт// Ўлмасов А.У. Ўзбек тилига таржимаси.- Т.: Шарқ, 2003. - 429-444 б.

Қўшимча адабиётлар

1. Salimov B., Mustafakulov Sh., Salimov D.. Mikroiktisodiyot: masalalar, namunalar, topshiriqlar, testlar. (O'quv qo'llanma) – Т.:TDIU, 2010-196 bet.
2. Микроэкономика под ред. В.С. Атамонова, С.А. Иванова, Москва, 2009, - 320 с.
3. Нуреев Р.М. Сборник задач по Микроэкономике, Норма. Москва, 2008.
4. Пиндайк Р., Д. Рубинфельд. Микроэкономика. 5-е международное изд.- СПб.: Питер, 2007, – 350 с.
5. Просветов Г.И. Стратегия предприятия. Учеб. практическое пособ. – М.: «Альфа-Пресс», 2010. – 184 с.

Интернет сайтлари

1. www.stat.uz.
2. www.gov.uz
3. www.Lex.uz
4. www.ziynet.uz
5. www.norma.uz

Кириш

“Микроиктисодиёт” фани замонавий бозор тизимини қандай ишлашини, бозор нархини шаклланиш механизмларини ва бозор субъектларининг иқтисодий фаолиятини ўрганади.

Иқтисодиётда таркибий ислохотлар ва иқтисодиётни модернизациялашни янада чуқурлаштириш, унинг қўламини кенгайтириш билан боғлиқ масалаларнинг назарий ва амалий томонларини ўрганишда “Микроиктисодиёт” фани алоҳида ўрин тутди.

“Микроиктисодиёт” фани бозор иқтисодиётининг назарий ва амалий томонларини ўрганиш билан бирга, микроиктисодий моделлар орқали амалиётда вужудга келадиган иқтисодий муаммоларни таҳлил қилишда ва уларнинг ечимини топишда, шунингдек, сабабий боғлиқликда ҳулосалар яшашда муҳим аҳамият касб этади. Ушбу фан фундаментал фанлардан ҳисобланиб, бошқа иқтисодий фанларни чуқур ўрганишда асос бўлиб хизмат қилади.

“Микроиктисодиёт” фани бозор иқтисодиётининг амал қилиш механизмининг турли мулкчиликка асосланган корхоналарнинг ҳўжалик юритиш фаолиятини, уларнинг бозор шароитидаги ҳаракатини, истеъмолчиларнинг ҳатти-ҳаракатини, чекланган ишлаб чиқариш ресурсларидан самарали фойдаланиш йўллариини назарий ва амалий томонларини ўргатади.

Фаннинг мақсад ва вазифалари

Фанни ўқитишдан мақсад – талабаларда замонавий бозор иқтисодиётининг ишлаши ва ривожланишининг ҳам назарий, ҳам амалий томонларини ўргатиш ҳамда бозор субъектларининг иқтисодий фаолиятини ўрганиш бўйича тушунча, билим ва қўникма ҳосил қилишдан иборат.

Фаннинг вазифалари – талабаларга бозор иқтисодиёти қонунларини, бозор субъектларининг турли бозор тузилмаларидаги ҳаракат фаолиятини, уларнинг фаолиятига таъсир қилувчи омилларни, истеъмолчининг бозордаги ҳаракатини, иқтисодиётни давлат томонидан тартибга солиш каби масалаларни, бозордаги талаб ва таклиф тўғрисидаги статистик маълумотлар асосида бозорни таҳлил қилиш ва ҳулосалар чиқаришни, давлатнинг бозор иқтисодиётига аралашуви оқибатларини таҳлил қилиш асосида ҳулосалар чиқаришни ўргатишдан иборат.

Фан бўйича талабаларнинг билим, қўникма ва малакаларига қўйиладиган талаблар

- “Микроиктисодиёт” ўқув фанини ўзлаштириш жараёнида бакалавр:
- микроиктисодиёт фани предмети, вазифалари, тадқиқот услублари;
 - фаннинг базис тушунчалари;
 - ресурслар чекланганлиги ва иқтисодиётнинг бош муаммоси;
 - бозор иқтисодиёти тамойиллари;
 - талаб ва таклиф, бозор мувозанати, максимал ва минимал нархлар ҳақида тасаввурга эга бўлиши;
 - бозор иқтисодиётида истеъмолчи танлови ва унга таъсир этувчи омилларни;

Фаннинг ўқув дастури Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими йўналишлари бўйича Ўқув-услубий бирлашмалар фаолиятини Мувофиқлаштирувчи Кенгашнинг 2015 йил “7” 01 даги “1” - сонли мажлис баёни билан маъқулланган.

Фаннинг ўқув дастури Тошкент давлат иқтисодиёт университетида ишлаб чиқилди.

Тузувчилар:

Салимов Б.	«Саноат иқтисодиёти» кафедраси профессори, иқтисод фанлари доктори;
Юсупов М.	«Саноат иқтисодиёти» кафедраси катта ўқитувчиси;
Султанов Б.	«Саноат иқтисодиёти» кафедраси катта ўқитувчиси.

Такризчилар:

Хушматов Н.	Ўзбекистон Қишлоқ хўжалиги илмий-ишлаб чиқариш маркази;
Пулатова Р.	ТошДАУ “Фермер хўжалигини бошқариш” кафедраси мудири, и.ф.н.;
Исаков М.	ТДИУ, “Саноат иқтисодиёти” кафедраси доценти, и.ф.н.

Фаннинг ўқув дастури Тошкент давлат иқтисодиёт университети Кенгашида кўриб чиқилган ва тавсия қилинган (2014 йил “28” август даги “1” - сонли баённома).

1895

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

Рўйхатга олинди:

№ БД-5230100-3.0

201 5 йил 4.01

Олий ва ўрта махсус таълим
вазирлигининг 201 5 йил
даги "32" -
сонли буйруғи билан
тасдиқланган

МИКРОИҚТИСОДИЁТ
ФАНИНИНГ

ЎҚУВ ДАСТУРИ

Билим соҳаси:	100000 - Гуманитар соҳа 200000 - Иқтисод ва ҳуқуқ 300000 - Ишлаб чиқариш техника соҳаси 600000 - Хизматлар соҳаси
Таълим соҳаси:	110000 - Педагогика 230000 - Иқтисод 330000 - Компьютер технологияси ва информатика 610000 - Хизмат кўрсатиш соҳаси
Таълим йўналиши:	5111000 - Кабб таълими (5230100-Иқтисодиёт, 5230200-Менежмент, 5230300-Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ташкил этиш, 5230400-Маркетинг, 5230500-Божхона иши, 5231400-Статистика, 5231600-Меҳнат иқтисодиёти ва социологияси, 5231700-Кадрлар менежменти, 5231800-Иқтисодий соҳа ва инсон ресурслари менежменти, 5230200-Информатика ва ахборот технологиялари (иқтисодиёт)) 5230100 - Иқтисодиёт (иқтисодий соҳа) 5230100 - Иқтисодиёт (ифратузилма) 5230100 - Иқтисодиёт (макроиқтисодиёт) 5230100 - Иқтисодиёт (микроиқтисодиёт) 5230100 - Иқтисодиёт (реал сектор) 5230100 - Иқтисодиёт (хизматлар соҳаси) 5230200 - Менежмент (кичик бизнес ва тадбиркорлик) 5230200 - Менежмент (реал сектор) 5230200 - Менежмент (туризм) 5230200 - Менежмент (хизматлар соҳаси), 5230300 - Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ташкил этиш (реал сектор), 5230300 - Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ташкил этиш (хизматлар соҳаси) 5230400 - Маркетинг (логистика), 5230400 - Маркетинг (ташки иқтисодий фаолият) 5230400 - Маркетинг (товарлар ва хизматлар) 5230400 - Маркетинг (туризм) 5230500 - Божхона иши (божхона назорати) 5231400 - Статистика (иқтисодиёт) 5231600 - Меҳнат иқтисодиёти ва социологияси 5231700 - Кадрлар менежменти 5231800 - Иқтисодий соҳа ва инсон ресурслари менежменти 5330200 - Информатика ва ахборот технологиялари (иқтисодиёт), 5610100 - Хизматлар соҳаси (туризмни ташкил қилиш ва бошқариш)

Тошкент – 2015